

WOORDENBOEK VAN DE VLAAMSE DIALECTEN

Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.

UNIVERSITEIT GENT

Vakgroep Nederlandse Taalkunde

Blandijnberg 2

9000 Gent

VRAGENLIJST 140

JUNI 2003

Innerlijk 5: Gemoedstoestanden

Dialect van :(stad, dorp, gehucht, wijk),

.....(gemeente).(prov.)

GESPROKEN DOOR :

OPGETEKEND DOOR :

Naam :

Naam :

Geboorteplaats :

Geboorteplaats :

Geboortejaar :Geboortejaar :

Waar opgegroeid :

Dialect :

(vroeger) beroep :

(vroeger) beroep :

In welke gemeente werd beroep uitgeoefend :

Ik ben naar school geweest tot jaar.

Dialect van moeder :

Hoogste diploma :

Dialect van vader :

Adres en telefoonnummer :

Dialect van echtgeno(o)t(e) :

.....

Ik ben naar school geweest tot jaar

.....

Datum van invullen van vragenlijst :

Adres en telefoonnummer :

.....

.....

Beste medewerker/ster,

Deze vragenlijst moet dienen voor een dialectwoordenboek. Wilt u er dus zorg voor dragen dat u steeds woorden geeft die in uw dialect gebruikelijk waren of zijn. Tracht de dialectuitspraak zo goed mogelijk weer te geven. Maak u echter geen zorgen als dat soms moeilijk blijkt te zijn. Elke aanduiding, hoe onvolmaakt ook, is welkom.

Vul ook de eerste bladzijde (met naam, geboorteplaats enz.) zo nauwkeurig mogelijk in. Mogen we u vragen de vragenlijst in te vullen voor slechts één plaats en niet voor een hele streek? Na 'dialect van : ...' hoort de naam te staan van één bepaalde plaats van voor de gemeentefusies, niet de naam van een streek.

1. Van iemand die een goede bui heeft, zegt men dat hij/zij is <i>(welgezind, goedgehumeurd, goedgeluimd, opgereed, gedisposeerd, aansprekelijk ...)</i>	
2. Met een uitdrukking kan men dan zeggen: <i>(in zijn dagen zijn, in zijn goede zijn, in zijn goed haar zijn, ...)</i>	
3. Wanneer men naar aanleiding van een bepaalde gebeurtenis erg opgetogen is, gebruikt men de uitdrukking ... <i>(gezind zijn lijk een haze, in zijn binders zijn, wel in zijn lobbetjes zijn, ...)</i>	
4. Van iemand die een slechte bui heeft, zegt men dat hij/zij ... is <i>(vies, vies gezind, slechtgezind, chagrijnig, malgré, vies getroeteld, mis gezind, slechtgemonterd, slechtgetimperd, ...)</i>	
5. Kent u een spottende uitdrukking voor "in een slecht humeur zijn" <i>(een vies haar in zijn kop hebben, in een kwade vlaag zijn, mee zijn gat eerst opgestaan zijn, in zijn fijkel / schie(re) / perte / kwatiene zijn, in zijn viezen zijn, ...)</i>	
6. Wat zegt men al spottend over het zure gezicht van iemand met een slecht humeur? <i>(een muil hebben gelijk nen ouwe slets / een mislukt proces / een gebostene kloef / een aangezicht gelijk een bescheten dakvenster, zijn gezicht trekt naar alle winden, zijn lippen laten hangen gelijk de week voor Sinksen, ...)</i>	
7. Een slechtgehumeurd persoon noemt men een ... <i>(vieze kustmekonte, stuk chagrijn, ...)</i>	
8. Als het een man is: ... <i>(bosbeer, kastefretter, vieze aap, ...)</i>	
9. Als het een vrouw is: ...	

<i>(schietspoele, azijlvat, azijlkanne, ...)</i>	
10. Hoe zegt u 'blij' in het dialect? Bv. in de zin: 'Jacques wou al erg lang een fiets, en toen hij er voor z'n verjaardag één kreeg, was hij heel' <i>(blij, blijde, nieuw, content, ...)</i>	
11. Hoe zegt u dat iemand heel erg blij is? Bv. 'Toen ze hem zijn verloren hond terugbrachten, was hij ...' <i>(doodblij, doodcontent, ...)</i>	
12. Met een uitdrukking kan men dan ook zeggen: <i>(zijn hart gaat open en toe, zijn hart danst op zijn hoofd, in de hemel zijn, er boven op zijn, over zijn van welligheid, uit zijn schoenen springen van blijdschap, ...)</i>	
13. Kent u een vergelijkende uitdrukking van het type "Zo blij als / gelijk / of ..."(de uitdrukking volledig opschrijven aub): <i>(een beestje, een luiszak, een bliekje in 't water, een kermisveugel, een scherf, een kermishond, ...)</i>	
14. Hoe zegt men 'blijdschap' in het dialect, bv. in de zin: Toen ze dat goede nieuws hoorden, konden ze niet spreken van ... <i>(welligheid, blijheid, contentement, deun...)</i>	
15. Hoe zegt men in uw dialect 'vrolijk', bv. in de zin: De examens waren eindelijk gedaan, de zon scheen, en Jan liep de hele namiddag ... rond. <i>(vrolijk, licht van geest, galjoarig, gei, ...)</i>	
16. Met een uitdrukking zegt men dan: <i>(hij heeft zijn zotte muts op, ...)</i>	
17. Een persoon die vaak vrolijk rondloopt, noemt men een ... <i>(zottebol(le), zothoofd, broer(e), ...)</i>	
18. Als het een man is: ...	

19. Als het een vrouw is: ...	
20. Als het een kind is: <i>(galjoard, schuufte, ...)</i>	
21. Hoe zegt men in het dialect: "verliefd zijn op iemand"? <i>(zot zijn, zot lopen, zot zitten van, versnakkerd zijn op, het hebben op, het moeten hebben van, belongerd zijn achter, ...)</i>	
22. Kent u een sterkere uitdrukking voor "verschrikkelijk erg verliefd zijn"? <i>(op etwien versnakkerd zijn, achter iemand zitten, een scheut op entwien hebben, bezeten zijn achter iemand, zijn hart staat op haar, het van iemand moeten hebben, ...)</i>	
23. Hoe zegt u in uw dialect: 'een oogje op iemand hebben'? <i>(een scheut op entwien hebben, ...)</i>	
24. Als het over verliefde jongens gaat, zegt men dat ze ... <i>(achter een meisje lopen, zot zitten van een meisje, ...)</i>	
25. Over meisjes zegt men dat ze ... <i>(achter een knechtjongen zitten, het op een jongen hebben...)</i>	
26. Een korte verliefdheid noemt men een ... <i>(folie, caprice, ...)</i>	
27. Een verliefdheid van oude mensen noemt men ... <i>(het oud zot, ...)</i>	

28. Hoe zegt men 'verloofd zijn'? <i>(vrijen, verkeren, kennis hebben, gaan met, ...)</i>	
29. Hoe noemde een meisje vroeger haar verloofde <i>(mijn lief, mijn vrijer)</i>	
30. Hoe noemde een jongen vroeger zijn verloofde <i>(mijn lief, mijn mokke / mokje, mijn meisje)</i>	
31. Hoe zegt men in uw dialect 'houden van'? <i>(gaarne zien, ...)</i>	
32. Hoe zou u in uw dialect zeggen: "Ik haat die man" <i>(ik moet van hem niet hebben/weten, ik kan hem niet zien / ruiken)</i>	
33. Hoe zegt u in het dialect: 'hij verfoeit mij'? <i>(hij zit op zijn neus met mij, hij heeft een piek op mij, ik zit in zijn neus, ...)</i>	
34. Als iemand erg verdrietig loopt omdat hij iets onaangenaams heeft meegemaakt, zegt men dat hij/zij ... is, bv. in de zin 'Piet hoorde net dat zijn grootmoeder gestorven is, vandaar dat hij zo ... is.' <i>(triestig, kniezig, ...)</i>	
35. Als iemand erg verdrietig is, kan men met een uitdrukking zeggen dat hij /zij ... <i>(het hart in is, met zijn hoofd in zijn handen loopt, zijn hart en ziel opvreet, ervan afziet, in de pijn zit, geen mens meer is, zijn eigen opeet van chagrijn, ...)</i>	
36. Als iemand door een bepaald persoon of een zaak verdrietig is, zegt men daarover: <i>(ervan afzien, ermee afzien, het snijdt door mijn hart, er hartzeer van hebben, ...)</i>	

37. Hoe zegt u 'verdriet' in het dialect? Bv. in de zin 'Nadat haar jongste zoon in de oorlog omgekomen was, stierf de vrouw van ...'

(verdriet, chagrijn, hartzeer, crevecœur, ambaar, hartepijn, hertebrake, ...)

38. Hoe zegt u: iemand verdriet aandoen, b.v. in de zin 'Door zijn slecht gedrag zijn ouders'

(verdriet hij zijn ouders, doorkruist hij zijn ouders, doet hij zijn ouders verdriet aan)

39. Hoe zegt u in uw dialect: 'iemand radeloos maken, kapot maken van verdriet'?

(iemand de luis in de pels zetten, iemand zijn hert afpellen / uitzuigen / afknagen / opfretten, de nagel van iemands doodskist zijn, ...)

40. Kent u in uw dialect een woord voor 'spijt', 'berouw'? Vertaal het onderstreepte deel van het volgende zinnetje in uw dialect: 'Emiel beseft dat hij zijn kinderen al te zeer verwaarloosd heeft; hij heeft daar nu veel spijt van.'

(rouwsel, penitentie, ...)

41. Van iemand die schuldig is aan een misdrijf, zegt men dat hij ... is

(schuldig, vuil, coupabel, ...)

42. Hoe zegt u: "zin hebben (in iets)"? Vertaal het volgende zinnetje in uw dialect: Ik heb zin in een ijskream.

(ik heb goesting naar/in/achter/op, goeste achter, tuk naar/ achter; ik ben begoest naar/achter/op; ik ben beluimderd op, ...)

43. Hoe zegt u: "vreugdevol uitkijken naar een aanstaande gebeurtenis", b.v. 'Volgende week komt nonkel Jan over uit Amerika, en heel de familie is ... '

(erop gevierd, ...)

44. Hoe zegt u: "met veel moed een taak tegemoet zien", b.v. 'Het zal niet gemakkelijk zijn om dat huis te verbouwen, maar we...'

(hebben er snee op, ...)

45. Hoe drukt men uit dat iemand een bepaald soort eten heel erg lust, bv. 'Het kind is noten, rozijnen en chocola.'

(zot van, versnaperd op, besnaperd naar, versnoeperd achter, ...)

46. Hoe zegt u in uw dialect: iets heel graag willen hebben, hevig naar iets verlangen, b.v. in de zin 'Wie urenlang onder de brandende zon op het veld heeft staan maaien, naar een glas bier'

(snakt, hankert, kwijltandt, langhalst, ...)

47. Van iemand die heel erg naar iets verlangt, kan men met een uitdrukking ook zeggen:

(naar iets lengen gelijk een vis in 't water, gelijk een ziel in 't vagevuur, ernaar haken gelijk een kind naar de mamme, zijn hart uitverlangen, ...)
(volledige uitdrukking geven aub.)

48. Welke uitdrukking gebruikt u voor "iets doen met tegenzin" ?

(met een lang gat, met lange hielen, met een slepend gat, met lange benen, tegen de jockeband trekken)

49. Tegen zijn zin eten noemt men...

(met lange tanden eten, gierig eten, ...)

50. Hoe drukt u uit dat iemand, na een lange tijd met iets bezig geweest te zijn, daar plots genoeg van heeft? Bv. in het zinnetje: 'Ik ben hier verdorie al drie uur bonen aan het kuisen, **ik ben dat** ...

(beu, zat, verleid, ...)

51. Kunt u in uw dialect het woord van vraag 55 ook gebruiken in de uitdrukking **het is mij**

(beu, zat, verleed)?

52. Misschien gebruikt u in uw dialect eerder een uitdrukking als 'Ik ben van bonen te kuisen.'

(vernoegd, verleed, verkiest, wers, ...)

53. Als iemand iets erg beu is, kan met een uitdrukking gezegd worden:

(het hangt mijn botten / voeten / kloten uit, ik heb er de donder/beer van, het hangt teinden mijn vingers, het komt mijn neus uit, ...)

54. Met een vergelijking wordt soms gezegd: ik ben het zo beu als / gelijk / of ... (volledige uitdrukking geven aub)

(gespogen spek, koude pap, aangebrande pap, ...)

55. Hoe zegt men in uw dialect dat iemand iets met opzet, expres doet, bv. in het zinnetje 'Omdat ze jaloers was op dat mooie vaasje van haar zus, stootte ze het ... om.'

(aspres, respres, goedsmoedig, wetens en willens, mee ne parti pris, ...)

56. Het tegenovergestelde is als iemand iets zonder kwade bedoeling, onopzettelijk doet, bv. in het zinnetje 'Moeder wist niet dat Piet die kranten nog nodig had, ze heeft ze weggedaan.'

(zonder erg, onverwist, onbedachts, ...)

57. Hebt u in uw dialect een woord voor 'doen alsof'? Bv. in het zinnetje: 'Als de Franse douane mij tegenhoudt, zal ik dat ik geen Frans versta'

(gebaren, doen of dat, ...)

58. Hoe zegt men in het dialect: 'doen alsof men van niets weet'?

(van ko / pijkes / low / berten / klunten / krommenaas / tjeef gebaren, uit de maan vallen, van toeten weten, de onnozelaar spelen, doen alsof hij van Lillo komt, hem luthers houden, ...)

59. Hoe zegt u in uw dialect ' zich haasten'? Bv. in het zinnetje 'Jan was weer eens veel te lang in bed blijven liggen, hij moest zich vanmorgen weer ... om op tijd te zijn.'

(hem haasten, hem weren, ...)

60. Hoe zegt u dat een persoon haastig is, bv. in het zinnetje 'Jan had niet eens meer tijd om Marie een kus te geven voor hij vertrok, zo ... was hij.'

(gepresseerd, driftig, vluchtstier, ...)

61. Hoe zegt u: 'met grote haast, vlug-vlug iets doen', bv. in de zin 't Gaat zo dadelijk onweren, we moeten ... de was binnenhalen'.

(op een rapke, in een schoffel-schoot, in een haast en een gauwte, ...)

62. Een persoon die erg haastig is, noemt men ...

(een halve duvel, een haastigaard, een wervelwind, de varende vrouw, ...)

63. Als iemand erg haastig is, kan men met een uitdrukking zeggen dat hij ...

(van een haze gepoept zijn, van een haas gereden zijn, ...)

64. Van iemand die hard aan het werken is, zegt men dat hij ... bezig is.

(naarstig, ijverig, vlijtig, beneerst, ...)

65. Zo'n persoon noemt men, als het een man is: ...

(felle, dulle om te werken, benaarste, doodwerker, ...)

66. Als het een vrouw is: ...

<i>(duivelinne, ...)</i>	
67. Met een uitdrukking kan men zeggen: ... <i>(zijn handen staan op zijn gat niet, het vel van zijn handen werken, ...)</i>	
68. Hebt u in uw dialect een woord voor 'lui zijn'? Bv. 'Het huis ligt daar helemaal overhoop en toch liggen die mensen buiten in de zon. Hoe kunnen ze toch zo ...' <i>(leeghangen, leeggangeren, loerelaaien, miesteren, ...)</i>	
69. Kent u ook een uitdrukking voor mensen die erg lui zijn? <i>(zijn eigen niet doodgedaan hebben, niet anders doen dan geeuwen en gapen, de leegheid ingezwolgen hebben, ...)</i>	
70. Wanneer iemand uitzonderlijk wat luiert, noemt men dat ... <i>(leegaarden, luieren, parlakken, kaaiewaaien, ...)</i>	
71. Hebt u ook een woord voor de luiheid zelf? <i>(leegheid, luiaardij, olijkheid, luizigheid, ...)</i>	
72. Hebt u in uw dialect een woord voor 'durven'? Bv. in het zinnetje 'In de gebuur zijnen appelboom hangen schone rode appels. Zou jij er daar één van ... plukken?' <i>(durven, derren, turren, ...)</i>	
73. Misschien is in uw dialect een zin als de volgende gebruikelijk, kan u deze dan ook aanvullen? 'In de gebuur zijn appelboom hangen schone rode appels. Zou jij het ..., er daar één van te plukken?' <i>(riskeren, wagen, aandurven, rischieren, ...)</i>	

74. Welk woord wordt in uw dialect gebruikt voor 'ruzie'? B.v. in het zinnetje 'Van erfeniskwesties komt dikwijls in de familie'

(ruzie, boel, spel, roo, kwèèste, ...)

75. Hoe zegt u: "in onmin leven"

(in ruzie liggen, overhoop liggen, in stokken liggen, in scheidsmaal/ sis liggen, in akegaren zitten, in onverschil leven, ...)

76. Hoe zegt u in uw dialect 'ruzie maken'?

77. Hebt u in uw dialect een woord voor ruziemaken over onbelangrijke zaken, bv. 'Alhoewel vader gezegd had dat de kinderen elk om beurt met de bal moesten spelen, bleven ze er nog uren over ...'

(ritsepreuwen, hakketeien, ergeweren, kizzevitten, ...)

78. Hoe zegt u: "ruzie krijgen, in ruzie vallen"

(in ruzie komen/vallen, in scheidsmaal / sis komen/geraken, in stokken komen, in kwèèste kommen, ...)

79. Hoe zegt men: "niet met elkaar overweg kunnen"

(niet tegaar komen, niet overeenkomen, ...)

80. Van twee mensen die absoluut niet met elkaar overweg kunnen, en elkaar bij elke gelegenheid in de haren zitten, zegt men: ze zijn

(kat en hond, pek en vuur, water en vuur, ...)

81. Welk woord gebruikt u in uw dialect in het algemeen voor 'kwaad, boos'? Bv. 'Moeder is ... omdat we met vuile voeten over de pas gedweilde vloer hebben gelopen'

(kwaad, dol, zot, ...)

82. Met welk woord duidt u aan dat iemand heel erg kwaad, boos is? Bv. 'Toen de geboor zag dat alle appels van zijn boom in één nacht tijd verdwenen waren, was hij ...'

(koleirig, razend, dul, hoorndul, razig, toppenuit, hijig, vroed, razendig, duvelskwaad, brunstig, bezeten, ...)

83. Hebt u ook een uitdrukking om aan te duiden dat iemand heel erg kwaad is?

(duivels zijn, in zijn kapitels zijn, weerlichten, rondlopen gelijk een kwade hond, schuimbekken, op zijn kardeel zitten, ...)

84. Kan u de volgende uitdrukking aanvullen? Zo kwaad / dul als / of / gelijk / ... (volledige uitdrukking noteren aub)

(een haan, een fluitenier, een horzel, een gestampte duivel, een toveres, een ketter, ...)

85. Hoe zegt u: "iemand kwaad maken" ?

(iemand op zijn paard zetten, in 't vuur steken, ...)

86. Hoe zou u in uw dialect zeggen: "Hij heeft iets gedaan wat ik hem (erg) kwalijk neem, waardoor hij het bij mij verkorven heeft"

(hij heeft in mijn rapen gescheten, in mijn boter gescheten, ...)

87. Kan u de volgende zin in uw dialect vertalen?
"Voor 't minste wordt hij kwaad"

(maakt hij hem dul/kwaad, jaagt hij hem op, blaast hij hem op, slaat hij aan, zit hij op zijn paard, ...)